

УДК 372.882:376.1-054.62

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ» НА ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Варава С.В., Груцяк В.І., канд. фіз.-мат. наук (Харків)

У статті проаналізовані існуючі програми з літератури для іноземних студентів підготовчих факультетів ВНЗ, обґрунтовується необхідність їх заміни і розробки нового проекту програми. Запропоновано альтернативний варіант програми.

Ключові слова: програми дисциплін, іноземні студенти підготовчих факультетів, література, літературознавство.

В статье проанализированы существующие программы по литературе для иностранных студентов подготовительных факультетов вузов, обосновывается необходимость их изменения и разработки нового проекта программы. Предлагается альтернативный вариант программы.

Ключевые слова: программы дисциплин, иностранные студенты подготовительных факультетов, литература, литературоведение.

The existing programs on literature for foreign students of the preparatory departments in high educational establishments are analyzed in the article. The necessity of their amendment and working out of a new program project is proved. The alternative program is suggested.

Key words: subjects programs, foreign students of the preparatory departments, literature, literary criticism.

Відомо, що література – один із важливих предметів, що вивчаються іноземними студентами філологічного профілю на підготовчих факультетах вищих навчальних закладів.

Проблеми, пов'язані з вивченням літератури іноземними студентами, розглядалися методистами та викладачами-практиками на різних науково-практичних конференціях, які відбувалися в Україні й за кордоном [2; 4; 5; 14].

Останнім часом з'являються нові навчальні посібники з літератури [1; 3; 8; 10], а також посібники з наукового стилю мовлення, засновані на матеріалі літературознавства [6; 7; 13], або такі, що включають літературознавчі тексти [9; 16]. Але базового підручника, який в повному обсязі відповідає програмам з літератури, затвердженим МОН України, на сьогодні ще не існує. Це, на наш погляд, пов'язано з тим, що заявлені програми [11; 12; 15] в умовах підготовчих факультетів не відповідають реальним можливостям іноземних студентів.

У зв'язку з цим у статті проаналізовані існуючі програми з літератури і подано альтернативний проект програми.

У 2003 році Міністерством освіти і науки України була затверджена програма дисципліни «Українська і зарубіжна література» для студентів-іноземців підготовчих факультетів ВНЗ України [11]. Програма розрахована на 164 години аудиторних занять, 20 з яких – лекції і 144 години – практичні заняття. Як відзначають укладачі Програми, вона розрахована на більшу кількість годин, ніж передбачається навчальним планом, що дає викладачам можливість творчо підійти до використання Програми в навчальному процесі, обрати для занять теми, які найбільше відповідають майбутнім спеціальностям

студентів, у зв'язку з цим кількість годин у Програмі не розподілено за конкретними темами [11:135]. Таким чином, у Програмі з самого початку закладена невідповідність до навчального плану.

Згідно з Програмою, метою курсу «Українська і зарубіжна література» є «ознайомлення студентів-іноземців із найкращими зразками української народної творчості і художньої літератури як складової європейського мистецького руху» [11:134]. З погляду укладачів Програми, «програму побудовано із урахуванням нової методики викладання, яку репрезентує сучасне літературознавство, а саме – подання українського літературного процесу за художніми стилями» [11:134]. Програма поділена на два блоки – «Українська література» [11:135-141] і «Зарубіжна література» [11:142-144]. Якщо блок «Українська література» справді подається за цим принципом, то блок «Зарубіжна література» не відповідає повною мірою такому принципу.

У перший блок, присвячений вивченню історії розвитку української літератури, включені такі розділи: 1) Усна народна творчість (основні ознаки і жанри фольклору: історичні думи і пісні; колядки, щедрівки; календарно-обрядова поезія; родинно-побутова лірика; епічні твори – казки, прислів'я, приказки, загадки); 2) Княжа доба або література середньовіччя (літописи як історико-літературні твори, їх зміст і форма); 3) Українське бароко. Класицизм (життя і творчість Г. Сковороди і І. Котляревського); 4) Романтизм (життя і творчість Т.Г. Шевченка); 5) Реалізм (життя і творчість І. Нечуя-Левицького, М. Старицького, І. Франка); 6) Модернізм (життя і творчість М. Коцюбинського, Л. Українки, О. Олеся, М. Рильського); 7) Новітня українська література (життя і творчість Л. Костенко, І. Драча).

Деякі теми з першого блоку не є обов'язковими для вивчення на підготовчих факультетах і виносяться як матеріал для додаткового читання (наприклад, П. Куліш як представник романтизму; Л. Глібов – відомий байкар і лірик; І. Карпенко-Карий – драматург, актор, громадський діяч; лірика П. Тичини, В. Сосюри; М. Куліш – майстер-драматург епохи модернізму; О. Довженко – відомий кінематографіст; творчість А. Малишка; В. Симоненко, Д. Павличко, Б. Олійник – представники новітньої української літератури та інше).

Другий блок, присвячений вивченню зарубіжної літератури, містить такі розділи: 1) Найдавніші пам'ятки словесного мистецтва (Біблія, Коран); 2) Антична література (Гомер, Вергілій); 3) Література середньовіччя (китайська література VIII століття (Лі Бо, Ду Фу); персько-таджицька поезія X–XV століття (Омар Хаям); грузинська культура (Шота Руставелі)); 4) Англійська література (англійський театр часів У. Шекспіра, творчість У. Шекспіра); 5) Іспанська література (література часів Відродження в Іспанії, творчість Сервантеса); 6) Італійська література (зачинателі літератури Відродження в Італії Данте Аліг'єрі, Ф. Петрарка, Дж. Боккаччо); 7) Німецька література (просвітництво в Німеччині; творчість Й.-В. Гете, Ф. Шиллера); 8) Французька література (література класицизму, творчість Ж.-Б. Мольєра; А. де Сент-Екзюпері); 9) Російська література (творчість О.С. Пушкіна, М.Ю. Лермонтова, М.В. Гоголя, А.П. Чехова, С. Єсеніна).

Випускник підготовчого факультету, на думку укладачів Програми, затвердженої МОН України, повинен знати основні періоди, назви і характеристики етапів розвитку української і зарубіжної літератури, імена відомих письменників і поетів, основні художні твори, роль відомих письменників і їхніх творів у літературному процесі. Студент також

повинен уміти вільно читати, аналізувати і конспектувати літературний текст; правильно формулювати основні положення теорії літератури; застосовувати отримані теоретичні знання для опису літературних героїв [11:134-135]. На наш погляд, такі вимоги є неможливими внаслідок того, що на вивчення курсу літератури на підготовчому факультеті відводиться невелика кількість годин, а студенти, за об'єктивних обставин – *початковий* період оволодіння мовою, – не можуть познайомитися з художніми творами в повному обсязі, до того ж мовою оригіналу, яку вони опанують у необхідній мірі не найближчим часом.

Після завершення вивчення курсу літератури програмою на іспит пропонується виносити занадто багато художніх творів (наприклад, «Дума про Марусю Богуславку», «Повість минулих літ», «Слово про Ігорів похід», Біблія, Коран, І. Котляревський «Енеїда», І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я», В. Шекспір «Гамлет», Мігель де Сервантес Сааведра «Премудрий гідальго дон Кіхот з Ламанчі», Й.-В. Гете «Фауст», О. Пушкін «Євгеній Онегін», М. Гоголь «Тарас Бульба», А. Чехов «Вишневий сад» і багато інших), а також багато творів пропонується для самостійного читання («Козак Голота», «Поучення» Володимира Мономаха, Г. Сковорода – збірка «Сад божественних пісень», О. Довженко – «Зачарована Десна», Вольтер – «Орлеанська діва», Ф. Шиллер «Вільгельм Телль» та інші).

Вивчення основних понять літературознавства, згідно з Програмою, передбачається паралельно зі знайомством з історико-літературним процесом різних часів у різних країнах і паралельно з вивченням творчості найбільш яскравих представників різних літературних напрямів, а модуль «Основи теорії літератури» не виділяється як самостійний. Наприклад, під час вивчення літератури середньовіччя студенти дізнаються, що таке літопис; під час вивчення літератури періоду класицизму вводиться поняття драми як роду літератури; під час знайомства з італійською літературою періоду Відродження – поняття сонета, з німецькою літературою – поняття балади та інше.

Проте, на наш погляд, така структура навчальної програми з курсу літератури є доцільною тільки в тому разі, коли за короткий період часу студенти повинні отримати велику кількість інформації з історії літератури. Наприклад, так можна було б організувати інтенсивний спецкурс з історії української та світової літератури (повторювальний, узагальнюючий – на просунутому етапі навчання) за умови достатнього рівня володіння студентами мовою, а також за умови обов'язкового попереднього знайомства студентів з текстами художніх творів, читання яких потребує надзвичайно багато часу.

З одного боку, під час вивчення літератури, відповідно до даної Програми, студенти з достатнім рівнем мовної підготовки (наприклад, іноземні студенти, які навчаються на просунутому етапі) змогли б отримати повне комплексне уявлення про історико-літературний процес, історію розвитку літератури, про основні літературні напрями, але це не стосується студентів підготовчого факультету, які тільки починають вивчати мову. З іншого боку, курс літератури, побудований відповідно до даної Програми, у будь-якому випадку не може дати студентам у необхідній мірі цілісного уявлення про систему основних понять і термінів літературознавства, комплексних знань з літературознавства як науки, а отримані знання матимуть фрагментарний, уривчастий характер, не будуть систематизовані. Більш того, ми не вважаємо за доцільне знайомити

іноземних студентів з повним курсом історії української та зарубіжної літератури вже на підготовчому факультеті, що обґрунтовується в статті.

Програма курсу «Російська література» для іноземних студентів «гуманітарного профілю» навчання підготовчих факультетів ВНЗ Російської Федерації [15:10] розрахована на 324 години (з них 216 годин обов'язкових аудиторних занять). Обов'язковий мінімум передбачає знайомство іноземних студентів зі всіма періодами історії розвитку російської літератури, починаючи з усної народної творчості, давньоруської літератури й закінчуючи російською літературою XX століття, а також з творчістю багатьох відомих письменників і поетів різних періодів (М.В. Ломоносов, Г.Р. Державін, О.М. Радищев, Д.І. Фонвізін, О.С. Пушкін, М.Ю. Лермонтов, М.В. Гоголь, О.М. Островський, М.О. Булгаков, Ф. Іскандер, О.І. Солженіцин та інші). Згідно з програмою, на закінчення підготовчого факультету студент повинен мати уявлення про закономірності розвитку літературного процесу, про основні літературні напрями (класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм), про основні етапи розвитку російської літератури, про творчість найбільш відомих російських письменників і поетів. Він повинен володіти мінімумом термінології літературознавства. А також студент має уміти читати адаптовані художні й літературознавчі тексти; переказувати прочитані або сприйняті на слух навчальні тексти, відповідати на питання до тексту; записувати зміст сприйнятої на слух інформації з літературознавства; конспектувати навчальні й наукові тексти з літератури; складати власні монологічні (усні й письмові) висловлювання з вивчених тем; розуміти на слух монологічне й діалогічне мовлення на тему літературознавства; брати участь у діалозі з вивченої теми та інше [15:10].

У 2004 році була опублікована програма курсу «Російська література» для іноземних студентів підготовчих факультетів ВНЗ Білорусі [12]. Як відзначає автор-укладач, курс літератури входить до обов'язкового переліку дисциплін, що вивчаються слухачами гуманітарного профілю навчання підготовчих відділень для іноземних громадян факультету доуніверситетської освіти БДУ [12:45]. Курс розраховано на 160 академічних годин і вводиться на 9-му тижні навчання. На думку автора програми, курс покликаний допомогти слухачам протягом одного навчального року підготуватися до вивчення обов'язкових філологічних курсів з історії російської літератури, дати слухачам необхідний мінімум знань, допомогти опанувати мову спеціальності, виробити навички самостійної роботи з книгою [12:45]. Програма курсу складається з 4-х розділів.

У розділі 1 «Вступ» передбачається знайомство студентів зі стислими теоретичними повідомленнями літературознавчого характеру: література як вид мистецтва, предмет художньої літератури, роль і значення літератури в житті людини, роди й основні жанри художньої літератури (тема 1 «Література, її предмет і значення»). Також в цьому розділі міститься стисла інформація про зародження і основні жанри фольклору, особливості давньоруських книг і давньоруську літературу (тема 2 «Історія виникнення й розвитку російської літератури», тема 3 «Давньоруська література»).

Розділ 2 присвячений літературі першої половини XIX століття й містить чотири теми: «Загальна характеристика епохи», «О.С. Пушкін», «М.Ю. Лермонтов», «М.В. Гоголь».

Розділ 3 знайомить студентів з літературою другої половини XIX століття, у зв'язку з чим до його змісту входять 4 наступні теми: «Загальна характеристика епохи і розвитку літератури», «Ф.М. Достоевський», «Л.М. Толстой», «А.П. Чехов».

Розділ 4 містить стислу інформацію про літературу XX століття і включає 5 тем: «Загальна характеристика історико-культурної ситуації початку століття», «Максим Горький», «С. Єсенін», «Література воєнних років», «Література 50 – 90-х років».

У наведеній програмі, як і в програмі з літератури для іноземних студентів підготовчих факультетів ВНЗ України, знайомство з основними поняттями літературознавства відбувається під час вивчення літературного процесу певного періоду та творчості відомих письменників (на прикладі окремих творів).

Зокрема, під час вивчення першого розділу студенти знайомляться з такими поняттями: тема, проблема, ідея, пафос літературного твору.

У другому розділі під час знайомства з загальною характеристикою епохи (перша половина XIX століття) вводяться наступні поняття: стиль художнього твору, стиль літературного напрямку, основні художні системи (класицизм, романтизм, реалізм, модернізм). Студенти вивчають, що таке літературний герой, художній образ, літературний характер, ліричний герой – на творчості О.С. Пушкіна. Сюжет, фабула, конфлікт, композиція художнього твору вивчаються на матеріалі творчості М.Ю. Лермонтова. Види комічного в літературі (гумор, іронія, сатира, сарказм) розкривають під час вивчення творчості М.В. Гоголя.

У третьому розділі студенти вдруге зустрічають поняття стилю літературного напрямку, а також знайомляться з критичним реалізмом під час вивчення загальної характеристики епохи й літератури другої половини XIX століття. Коли вивчають творчість Ф.М. Достоевського, вводяться поняття: народність, гуманізм і психологізм літератури; творчість Л.М. Толстого – епопея. Під час вивчення творчості А.П. Чехова студенти знов зустрічаються з поняттям іронії в літературі – отже, отримані раніше знання розширюються за рахунок знайомства з серйозним і смішним, комічним і трагічним у літературному творі, а також вводиться поняття драматичних жанрів і їхня класифікація.

У четвертому розділі міститься небагато відомостей літературознавчого характеру – лише у двох з п'яти запропонованих тем: під час знайомства з загальною характеристикою історико-культурної ситуації початку XX століття студенти знайомляться з поняттям традиції і новаторства в літературі, а під час вивчення творчості Максима Горького вводяться наступні поняття: тропи – епітет, порівняння, метафора, уособлення, антитеза.

Програма має цікаву структуру і, поза сумнівом, представляє певний інтерес. Проте, на наш погляд, до недоліків цієї програми можна віднести те, що вона, як і програма, затверджена МОН України, не дає студентам комплексного уявлення про основи теорії літератури, а також вона переобтяжена зайвим матеріалом, запропонованим для вивчення на підготовчих факультетах.

Таким чином, на вивчення російської літератури на підготовчих факультетах ВНЗ РФ відводиться 216 годин аудиторного часу, ВНЗ Білорусі – 160 годин аудиторного часу, а на вивчення української і зарубіжної літератури (в тому числі й російської) на підготовчих факультетах ВНЗ України – 164 години.

На наш погляд, вивчення літератури в обсязі, запропонованому діючими на сьогоднішній день програмами, є неможливим, а виконання цілей, заявлених у програмах, спрямованих на формування знань, умінь і навичок студентів – недосяжним, що підтверджується багаторічною практикою викладання літератури на багатьох підготовчих факультетах. Вірогідно, що автори програм прагнули наблизити рівень іноземних

абітурієнтів українських, російських і білоруських ВНЗ до рівня випускників середніх шкіл України, Росії і Білорусі. Проте необхідно враховувати, що українські, російські, білоруські школярі засвоюють запропонований обсяг знань з літератури протягом декількох років мовою, якою вони володіють вільно. Іноземним же студентам пропонується засвоїти такий же обсяг інформації за 160-200 годин аудиторного часу протягом 10-ти місяців, коли вони вперше приступають до вивчення мови. Необхідно пам'ятати, що знайомство з великою кількістю літературних творів, залучених до програм, вимагає багато часу і досить вільного володіння мовою. Обмежений термін навчання на підготовчому факультеті і врахування рівня володіння мовою спонукає до ретельного відбору й мінімізації як лексико-граматичного матеріалу, який вивчається в базовому курсі мови, так і матеріалу спеціальних навчальних дисциплін, зокрема літератури.

Програма курсу «Основи української і зарубіжної літератури» для студентів-іноземців підготовчих факультетів ВНЗ України, на наш погляд, повинна базуватися на інших принципах, мати інший обсяг, зміст, наповнення і структуру, що обґрунтовується далі. Вважаємо за доцільне збільшити кількість годин на вивчення цієї дисципліни на підготовчих факультетах в групах філологічного про-філю за рахунок не фахових дисциплін.

Метою вивчення курсу «Основи української і зарубіжної літератури» на підготовчому факультеті повинні стати не знайомство з історією літератури в повному обсязі, а формування основ термінології літературознавства з посиланням на знання, отримані студентами на батьківщині в цій галузі.

З урахуванням принципу наступності в навчанні, видається до-цільним наблизити зміст курсу літератури на підготовчому факультеті до змісту курсів історії і теорії літератури першого року навчання у ВНЗ. Створення програми з літератури для підготовчих факультетів має ґрунтуватися на предметах літературознавчого та історико-літературного циклу, які вивчатимуть студенти на перших курсах ВНЗ України (факультети: філологічні, журналістики та іноземних мов).

Згідно з навчальними планами й програмами, на першому курсі студенти-філологи вивчають «Вступ до літературознавства», «Усну народну творчість» (на матеріалі фольклору українського або російського народів), а також «Античну літературу» (література Стародавньої Греції і Стародавнього Риму). Творчість письменників, які представляють пізніші періоди розвитку української, російської і світової літератури, студенти вивчатимуть на старших курсах ВНЗ; тоді вони і ознайомляться з текстами літературних творів цих письменників.

У зв'язку з цим, на наш погляд, під час вивчення дисципліни «Основи української і зарубіжної літератури» на підготовчих факультетах студенти повинні ознайомитись з основами теорії літератури, античної літератури та усної народної творчості. Знайомство із зразками усної народної творчості, а також фрагментами творчості найбільш видатних письменників і поетів, наприклад, Т.Г. Шевченка, І. Франка, О.С. Пушкіна, М.В. Гоголя та інших, доцільно проводити під час вивчення окремих тем з теорії літератури, використовуючи ретельно відібрані тексти з урахуванням мінімізації лексико-граматичного матеріалу.

Таким чином, в основі укладання програми з літератури для іноземних студентів підготовчих факультетів повинні лежати такі принципи:

1) відповідність обсягу матеріалу, запропонованого для вивчення, кількості годин, що відводиться на підготовчих факультетах на вивчення літератури;

2) урахування рівня володіння українською (російською) мовою студентами підготовчих факультетів;

3) урахування принципу наступності в навчанні – орієнтація програми на предмети літературознавчого та історико-літературного циклу, які вивчатимуть студенти на перших курсах філологічних факультетів, факультетів журналістики і факультетів іноземних мов ВНЗ, тобто основну увагу приділяти теорії літератури та античній літературі, а також специфіці й жанрам усної народної творчості;

4) читання зразків текстів усної народної творчості, фрагментів художніх творів найбільш видатних письменників і поетів під час вивчення окремих тем з теорії літератури;

5) координація лексико-граматичного матеріалу зразків текстів художніх творів з лексико-граматичним матеріалом базового курсу «Українська (російська) мова», що робить читання текстів доступним для студентів;

6) посилення на знання в галузі історії світової літератури, отримані студентами на батьківщині.

Обмеженість обсягу статті не дає можливості привести зміст запропонованої програми, тому викладаємо тільки її структуру.

Програма складається з двох блоків.

Перший блок орієнтований на викладання курсів «Вступ до літературознавства» та «Усна народна творчість», що вивчають студенти в університетах. Він містить шість розділів:

1) Вступ. Літературознавство як наука;

2) Специфіка художньої літератури;

3) Усна народна творчість. Специфіка фольклору. Фольклористика як наука про фольклор;

4) Роди і жанри художньої літератури;

5) Основні жанри фольклору;

6) Специфіка літературного твору;

У першому, вступному, розділі визначається поняття літератури, подається характеристика літературознавства як науки.

Другий розділ присвячено специфіці мистецтва взагалі і художньої літератури зокрема.

У третьому розділі подано характеристику поняття «фольклор» у його зіставленні з письмовою формою літератури, а також стисло характеристику фольклористики як науки.

У четвертому розділі вивчаються основні роди літературних творів, зародження і розвиток літературних родів; визначається поняття літературного жанру та розглядаються приклади основних жанрів літератури.

У п'ятому розділі проаналізовано загальні ознаки фольклорних творів і класифікацію фольклорних жанрів.

У шостому розділі розглядаються специфіка літературного твору, питання форми і змісту літературного твору, побудова прозаїчних і віршованих творів, мова художнього твору.

Другий блок програми присвячено історико-літературному процесові, закономірностям його розвитку. Надається загальна характеристика художніх методів, художніх і

літературних напрямів, течій, шкіл. Розглядається періодизація української літератури в контексті світової літератури: надається загальна характеристика основних періодів історико-літературного процесу, а також інформація про найбільш видатних представників цих періодів, як української, так і світової літератури.

Складовою частиною цього блоку є антична література. Антична література відкриває студентам історію світової (перш за все – західноєвропейської) літератури. Основні цілі, які повинні бути досягнуті в процесі вивчення цього розділу, – сформувати у студентів загальне уявлення про художню своєрідність античної літератури, умови її появи і розвитку, про роль античної культурної і літературної спадщини для подальшого розвитку культури і літератури різних епох, країн і народів; на матеріалі курсу забезпечити основу для розуміння подальшого розвитку світового культурного й історико-літературного процесу.

При розгляді значення античної літератури необхідно, зокрема, відзначити, що в її руслі зародилися й сформувалися різні науки (теорія літератури, історична наука, теорія красномовства, філософські вчення, філологія, граматики), а також те, що всі віршовані розміри європейських мов формувалися під впливом античної традиції і на сучасному етапі продовжують носити грецькі найменування (ямб, хорей, дактиль, анапест, амфібрахій). На матеріалі античної літератури надається можливість представити історію виникнення і розвитку трьох літературних родів (епос, лірика, драма) і їх головних форм.

Отже, другий блок містить 7 розділів:

- 1) художній метод;
- 2) антична література (поеми Гомера – перші крупні літературні пам'ятники, Вергілій – представник «золотої доби» римської античної культури);
- 3) література середньовіччя та епохи Відродження («Слово про Ігорів похід» – вершина оригінальної східнослов'янської літератури періоду середньовіччя; Данте А., Ф. Петрарка – зачинателі літератури Відродження в Італії; Сервантес – представник іспанської літератури епохи Відродження; У. Шекспір – англійський драматург епохи Відродження);
- 4) література XVII–XVIII ст. (Г. Сковорода – найкраща сторінка українського бароко; Іван Котляревський – представник українського класицизму, зачинатель нової української літератури; Ж.-Б. Мольєр – представник французького класицизму; Вольтер представник французького Просвітництва; Й.-В. Гете представник Просвітництва в Німеччині);
- 5) література XIX ст. (Т. Шевченко – найвизначніший представник українського романтизму; І. Нечуй-Левицький та І. Франко – представники українського реалізму; М. Гоголь – представник «української школи» в російській літературі; О.С. Пушкін, М.Ю. Лермонтов, Ф.М. Достоевський, Л.М. Толстой, А.П. Чехов – відомі російські поети та письменники; Байрон – представник англійського романтизму; Оноре Де Бальзак – видатний французький письменник, зачинатель соціального реалістичного роману);
- 6) література кінця XIX – початку XX ст. (М. Коцюбинський – представник українського імпресіонізму; Л. Українка – класик українського неоромантизму; О. Блок, А. Ахматова, В. Маяковський, Б. Пастернак – представники «срібної доби» російської поезії; натуралізм та реалізм у творчості французького письменника Е. Золя; натуралізм та реалізм у творчості американського письменника Т. Драйзера; романтизм і реалізм у творчості французького письменника Р. Ролана);

7) література ХХ ст. (М. Рильський – поет-неокласик; М. Булгаков, М. Шолохов, О. Солженіцин – відомі російські письменники; Е. Хемінгуей – відомий американський письменник, лауреат Нобелівської премії; Г.Г. Маркес – відомий колумбійський письменник, лауреат Нобелівської премії).

Студент, який засвоїв курс «Основи української і зарубіжної літератури», після закінчення підготовчого факультету повинен володіти основними поняттями теорії літератури, певним мінімумом основних літературознавчих термінів – основами термінологічної системи літературознавства, що підготує його до слухання лекцій з курсів «Вступ до літературознавства», «Усна народна творчість», «Антична література», до читання, розуміння на слух і конспектування навчальної та наукової літератури літературознавчого характеру й адаптованих літературних джерел, художніх текстів. Він повинен розуміти як основний зміст тексту літературознавчого характеру, так і окремі факти, положення та зв'язки між ними під час читання про себе та прослуховування текстів; уміти складати простий і складний плани, а також стислий і докладний конспект прочитаного тексту; записувати основний зміст прослуханої інформації на літературознавчу тему; уміти переказувати прочитаний або прослуханий навчальний текст з літератури з опорою на план або запитання, відповідати на питання до тексту; уміти складати власне висловлювання, яке вміщує аналіз прочитаного або прослуханого, оцінку, висновки; продукувати власні (письмові або усні) монологічні висловлювання з вивченої теми; брати участь у діалозі з вивчених тем, використовуючи різні типи діалогу: діалог-розпит, діалог-обмін думками, діалог-бесіда. Студент також повинен уміти використовувати отримані знання під час аналізу літературних творів і мати уявлення про періоди й етапи історико-літературного процесу, а також про деяких найбільш відомих письменників і поетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абашина М.Г. История русской литературы: Учеб. пособие. – СПб.: Нестор, 2005. – 80 с.
2. Алексеева Ж.П. Система отбора текстов и заданий в курсе «Основы русской и украинской литературы»: (из опыта работы) // Учебный процесс как основа комплексной адаптации иностранных студентов к новой образовательной, социальной и культурной среде: Материалы междунар. юбил. науч.-практ. конф., 22-24 июня 2005 г. – Одесса, 2005. – С. 44-45.
3. Витковская Э.В. Пособие по русской литературе для студентов-иностранцев подготовительного факультета. Ч. 1. / Э.В. Витковская, С.П. Подлесная. – Харьков: ХГУ, 1994. – 44 с.
4. Домнич С.П. Курс «Литература» в группах гуманитарного профиля (начальный этап обучения) // Русское слово в мировой культуре / С.П. Домнич, И.П. Петренко, В.А. Шалаев: Материалы X Конгресса Междунар. ассоциации преподавателей рус. яз. и лит. – Санкт-Петербург, 30 июня – 5 июля 2003 г. Художественная литература как отражение национального и культурно-языкового развития: В 2-х т. Русская литература в общекультурном и языковом контекстах – СПб.: Политехника, 2003. – Т. II. – С. 332-336.
5. Косарева Л.А. О содержательном и методическом аспекте учебного пособия по научному стилю речи (литература) / Л.А. Косарева,

- А.Е. Оганезова // Теоретические и методические основы технологий предвузовского обучения российских и иностранных студентов: Материалы Всерос.науч.-метод. конф., посвящ. 45-летию Рос. ун-та дружбы народов. Москва. – М.: Изд-во РУДН, 2005. – С. 169-171.
6. Косарева Л.А. Профессия – филолог. Литература: Учеб. пособие по научному стилю речи для иностранных студентов-филологов (средний этап обучения) / Л.А. Косарева, А.Е. Оганезова. – М.: РУДН, 2005. – 85 с.
 7. Методическое пособие по научному стилю речи для студентов-филологов факультета доуниверситетского образования: В 2-х ч. / Авт.-сост. Н.П. Гринцевич, Д.Ф. Клебанов, Ж.В. Проконина. – Ч. 1. – Минск: БГУ, 2002. – 95 с.
 8. Методические указания по изучению учебной дисциплины «Теория литературы» для студентов подготовительного факультета (специальность «Русская филология») / Сост. Н.П. Иванова, У Хао. – Симферополь: ТНУ им. В.И. Вернадского, 2004. – 43 с.
 9. Общество и культура: Учеб. пособие / В.В. Стародуб, О.М. Никитина, Е.М. Воронова, Н.О. Ильина; Под ред. В.В. Стародуб. – СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2006. – 243 с.
 10. Петренко И.П. Античная литература?! Это интересно: Учеб. пособие для студентов-иностранцев. – Харьков: Константа, 2005. – 164 с.
 11. Програма дисципліни „Українська і зарубіжна література” для студентів-іноземців підготовчих факультетів вищих навчальних закладів України / Укл. О.В. Сапожнікова, Л. Новицька, Б. Сокіл, К. Танчин, В.Є. Креве // Навчальні програми (довузівська підготовка іноземних громадян. – Ч. 2. – Київ: Політехніка, 2005. – С. 133-144.
 12. Русская литература: Программа учебной дисциплины подготовительного отделения для иностранных граждан / Сост. Л.А. Зайцева. // Сборник программ учебных дисциплин подготовительного отделения для иностранных граждан – Минск: БГУ, 2004. – С. 45-52.
 13. Сиротина Т.Б. Русский язык как иностранный. Научный стиль речи: Практикум для студентов-иностранцев подготов. фак-ов вузов (филол. профиль). – М.: Флинта: Наука, 2003. – 64 с.
 14. Токмакова Л.А. Использование художественных текстов на занятиях по русскому языку на начальном этапе обучения // Теория и практика обучения иностранных студентов в современных условиях: Тез. докл. междунар. науч.-практ. конф., 3–5 сент. 2003 г. – Донецк: Юго-Восток ЛТД, 2003. – С. 44-45.
 15. Требования к минимуму содержания и уровню подготовки выпускников факультетов и отделений предвузовского обучения иностранных граждан (отраслевой стандарт) / Сост. А.Н. Ременцов, В.В. Якушев // Информационно-справочные и нормативные материалы по вопросам обучения иностранных граждан в Российской Федерации. – М.: РУДН, 2001.
 16. Химик В.В. 10 уроков по языку специальности: Учеб. пособие / В.В. Химик, Н.В. Шкурина. – СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2000. – 100 с.